

נעצר ונחשד בעבירה של פעילות חבלנית עוינת. המקרה נמסר לעו"ד פלג מהמוקד לאחר הארכת מעצרו. היא הגישה בקשה לעיון חוזר, וזה התקיים בפני רס"ן (מיל.) יהושע רזניק, שקיבל בעיקרון את טענותיה של פלג, והורה שהעצור ישוחרר בתוך יומיים בערבות, אלא אם תוגש בקשה להארכת מעצרו בשל השהייה הבלתי חוקית. במהלך אותם יומיים מסר העצור הודעה, מעצרו הוארך, ותיקו הועבר לידי התביעה להגשת כתב אישום.

5. עמאד ספטאווי מנוע מלפגוש עורך-דין. עו"ד פלג קיבלה את עניינו לידיה לאחר שמעצרו כבר הוארך, והגישה בקשה לעיון חוזר. בדיון אף לא ניתן לה לראות את האיש שייצגה: בעת שהוא הופיע בפני השופט, נדרשה היא לצאת מהמבנה המשמש את בית-המשפט. הבקשה לעיון חוזר נדחתה לגופה.

המקרה של מחמוד אלעדארבה

מחמוד אלעדארבה, וטרינר תושב עראבה (נפת ג'נין), הוא היום עצור מינהלי ומאושפז בבית החולים בילינסון בפתח-תקווה. הוא כבול בידי וברגליו למיטת בית-החולים, נתון לחקירות, וחשוף לאיומים מצד שוטרים וחיילים השומרים עליו. אלעדארבה נפצע במה שנראה לפחות לכאורה כמלכודת שהוטמנה על-ידי צה"ל, ושכוונה, כנראה כלפי סאעד אלחרוף, שנהרג באותו אירוע. אלחרוף קיבל באותו לילה שיחת טלפון מאדם בשם מג'די ק', אשר סיפר לו שנתקע במכוניתו מדרום לשכם, וביקש סיוע. אלחרוף התקשר לאוסמה ברהם (מי ששוחרר לפני למעלה משנה ממעצר מינהלי לאחר שנים של מעצר), וזה ביקש מג'די ק', אלעדארבה, ללוות את אלחרוף בנסיעה. כשהגיעה המכונית לצומת בורקין, נפתחה עליה אש מאסיבית על-ידי חיילים. אלחרוף נהרג ואלעדארבה נפצע. החיילים לא מיהרו לפנותו. אחד מהם הציע לאלעדארבה לברוח – אלעדארבה נשאר שוכב, מבין שזו מלכודת נוספת על-מנת להצדיק ירי שיהרוג אותו. לבסוף, פונה אלעדארבה בבילינסון, שם נותח, נכרתה לו כליה, ושם הוא מאושפז עד היום.

בתקופה הראשונה לאשפוזה הוציא הצבא צו איסור על מפגש בין אלעדארבה לבין עורך דין. הארכת מעצרו של אלעדארבה נעשתה חלקה בבית-המשפט הצבאי וחלקה בחדר בית-החולים, כששם נעשתה ההארכת בנוכחות השופטת ואיש שב"כ, וללא נוכחותה של עו"ד פלג. בתקופה הראשונה הנחה השב"כ את בית-החולים שלא למסור כל מידע על מצבו הרפואי של אלעדארבה (למעט לחולה עצמו), ורק התערבותה של עו"ד פלג הובילה לביטול הנחיה זו.

עינויים

הטיפול בנושא העינויים במוקד (בנוסף לטיפול במקרים פרטניים, כגון העצירים בכלא אשקלון), נמשך - עתירת המוקד להגנת הפרט להעמיד לדין פלילי את החוקרים האחראים למותו של עבדאלצאמד חריזאת, בעקבות טלטולו במהלך חקירה במתקן השב"כ במגרש הרוסים בירושלים בשנת 1994, עודנה תלויה ועומדת בפני בג"צ. בחודש דצמבר התקיים דיון בעתירה, ובית-המשפט ביקש מהמדינה הסברים נוספים בדבר ההחלטה שלא להעמיד איש מהחוקרים לדין פלילי, גם לאחר הפסיקה של בג"צ משנת 1999, שפסלה את השימוש בעינויים.

כלא אל-חיאם

בתקופת הדו"ח המשיך המוקד במאבק לשחרור עצורי כלא אל-חיאם בדרום לבנון, בשיתוף פעולה עם עורכי-דין צרפתיים, מיופי כוחן של משפחות העצורים, ועם עורכי דין ישראלים שייצגו את העצורים בפני הרשויות כאן. עתירה נוספת לבג"צ הצטרפה לקודמותיה, ובבית המשפט העליון התקיימו שלושה דיונים. עו"ד תמר פלג מהמוקד יצאה לפאריס, ונפגשה שם עם גורמים ממלכתיים וארגוני זכויות אדם. עורכי הדין מצרפת ביקרו בארץ וערכו מסיבת עיתונאים בבית-אגרון, בחסות הוועדה לשלטון החוק ולזכויות האדם של לשכת עורכי הדין בישראל.

כידוע, ב-22.5.2000, בעקבות נסיגת צה"ל מדרום לבנון, השתלטו אזרחים לבנוניים על הכלא הידוע לשמצה, מסמלי הכיבוש והדיכוי הישראליים בדרום לבנון, ושחררו את כל העצורים שהוחזקו בו.

החזקת אסירים בבידוד

החזקת אסיר בבידוד לאורך זמן מסכנת את בריאותו הנפשית ומהווה סוג של התאכזרות העולה כדי עינויים. בעבר החזיק שירות בתי הסוהר עשרות אסירים בבידוד מוחלט, חלקם הניכר למשך תקופות העולות על שנה (ב-1996) כשלושים הוחזקו בבידוד מעל שנה, מתוכם שבעה אסירים מעל

שבע שנים). כמעט שלא נקבעו תנאים המגבילים את השימוש בבידוד, ולא ניתנה לאסיר הזדמנות להשמיע את דבריו בעניין הפרדתו בתא בודד או לערער נגד ההחלטה. רבים מקרבנות השיטה היו אסירים פלסטינים שהורשעו בעבירות בטחוניות.

בשנת 1995 עתרו המוקד להגנת הפרט ועמותת רופאים לזכויות אדם לבג"צ נגד שיטת הבידוד. בעתירה זו דרשו העותרים להתקין תקנות חדשות, שיבטיחו ביקורת שיפוטית יזומה על הפרדת האסיר, זכות שימוע במהלך הליכי ההפרדה, התניית ההפרדה בביקורת רפואית ופסיכולוגית יזומות תקופתיות וכן תנאי מחייה מינימליים בתאי הפרדה.

עתירה זו הביאה לשינויים מרחיקי לכת במדיניות של שירות בתי הסוהר, הלכה למעשה: ניתנה עדיפות להחזקת אסירים בהפרדה כששניים או יותר שותפים לתא, דבר המבטל למעשה את סיכון הבידוד המוחלט, על אף הפרדתם של אותם אסירים משאר אוכלוסיית בית הסוהר; מספר האסירים המוחזקים בתא נפרד לבדם - דהיינו, בבידוד מוחלט - ירד למקרים בודדים; ובסך הכל מספר האסירים המוחזקים בהפרדה (בין לבד ובין בתא הפרדה עם עוד אסיר) צומצם, כמו גם תקופות החזקה בהפרדה.

ועדה משותפת למשרד לבטחון פנים, נציבות בתי הסוהר ומשרד המשפטים וכן נציג מטעם העותרים, גיבשה חבילה של תיקוני חקיקה - בחוק עצמו, בתקנות על פי החוק ובפקודות נציבות שב"ס. השפעת הצעותיהם של המוקד ושל רל"א בגיבוש החקיקה ניכרת, בין השאר, בהעברת חלק מהתיקונים המהותיים ביותר מהתקנות המוצעות החדשות להצעה לשנות את החוק עצמו. יחד עם זאת, נותרו למוקד ולרל"א הסתייגויות חשובות מהצעת החוק הסופית. בין השאר, הצעת החוק של הוועדה המשותפת הבטיחה ביקורת שיפוטית יזומה רק כעבור שנה מתחילת החזקת האסיר בהפרדה, הרחיבה יתר על המידה את התקופות שבהן מותר להחזיק אסיר בהפרדה ללא שימוע, והגדירה באופן גורף מדי חלק מהעילות המצדיקות החזקת אסיר בהפרדה.

על יסוד הבטחה שהחקיקה תקודם ושהסתייגויות ארגוני זכויות האדם תובאנה בפני ועדת השרים לענייני חקיקה, מחקו העותרים ב-1998 את העתירה. יחד עם זאת, אין ספק שהעתירה היא הסיבה לגיבוש החקיקה החדשה, דבר שציינו נציגי הממשלה בדיונים בכנסת.

עו"ד אליהו אברם ייצג את המוקד ורל"א בדיון בהצעת החוק בפני ועדת הפנים של הכנסת. יו"ר הוועדה, ח"כ דוד אזולאי (ש"ס), אימץ חלק מההסתייגויות שהעלה עו"ד אברם - לרבות קיצור התקופות לביקורת שיפוטית יזומה, במקרה שאסיר מוחזק בהפרדה לבד, לחצי שנה, וכן חובת התייעצות עם "גורמים מקצועיים" בטרם תוארך החזקה בנפרד מעל שבועיים. סוכם בדיוני הוועדה שהגדרה מפורשת של דרכי הביקורת הפסיכולוגית והרפואית, המוסדרת באמצעות חובת ההתייעצות עם "הגורמים המקצועיים", תקבענה בתקנות באישור ועדת הפנים.

ועדת הפנים אישרה תיקונים אלה לחוק ביוני 2000, והכנסת קיבלה את התיקונים לחוק באוגוסט 2000, כמעשה החקיקה האחרון לפני פגרת הקיץ. החוק מבטיח זכות שימוע, חובת הנמקה וביקורת שיפוטית, ומגביל את הסמכויות להורות על החזקה בנפרד ועל תקופות החזקה.

כיום מוטל עדיין על המוקד ללוות את הגיבוש הסופי של התיקונים לתקנות ולפקודות שב"ס - תיקונים שאמורים לקבוע את העדפת החזקה של שניים או יותר בהפרדה, על פני הפרדה לבד, להגדיר את התנאים הפיסיים המינימליים להחזקה בתא נפרד, ולהסדיר את הנושא של ביקורת רפואית ופסיכולוגית - סוגייה מורכבת בשל התנגדות הפסיכולוגים לכל תפקיד שיתפרש כמתן אישור רפואי להחזקת אדם בבידוד.

כבוד המת

במהלך שנת 2000 הגיעו לסיומן שתי פרשיות בהן טיפל המוקד, בעניין השבת גופותיהם של חללים פלסטינים לידי משפחותיהם. בחודש מאי הוחזרה גופתו של באסם סובח לידי משפחתו מהכפר מע'יר, נפת רמאללה. בחודש יוני הוחזרה גופתו של סופיאן סביח לידי משפחתו מדהרייה.

עניינו של באסם סובח מטופל במוקד מאז שנת 1993. סובח נהרג לאחר שהסתנן לגדה מירדן בשנת 1984. במשך השנים הגיעו לבני משפחתו שמועות שונות, לפיהן הוא מוחזק בבתי-כלא ישראלים. בעקבות פניות של המוקד להגנת הפרט, הסכים הצבא להשיב את גופתו של סובח לידי משפחתו, אולם סירב להציג אסמכתאות לכך שהגופה המועברת היא אכן הגופה הנכונה. רק עתירה לבג"צ